

24. Телелим В.М., Тимошенко Р.І., Приходько Ю.І. Військова освіта в системі безпеки та оборони держави. *Наука і оборона*. 2013. № 4. С. 21–28.

25. Державна програма розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року. URL: http://www.mil.gov.ua/content/oboron_plans/22017-06-16_National-program-2020_uk.pdf (дата звернення: 03.03.2019).

26. Аналіз видатків сектору оборони в Україні: 2006–2016 рр. URL: https://feao.org.ua/wpcontent/uploads/2017/06/FEAO_Sektor_oborony_A5_02_web_color.pdf (дата звернення: 03.03.2019).

27. Невідома Н.В. Трансатлантична співпраця оборонно-промислового комплексу. *Актуальні проблеми удосконалення системи військово-технічного співробітництва України*. Науково-інформаційний збірник. 2005. Вип. 14. С. 74–76.

СТРЕЛЬЧЕНКО О. Г.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 342.951:351.635

ДОКТРИНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОВАДЖЕНЬ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

У статті охарактеризовано провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері обігу лікарських засобів і виокремлено їх стадії та етапи. Серед стадій проваджень у справах про адміністративні правопорушення автором виокремлено такі: стадія адміністративного розслідування; стадія розгляду справи про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; стадія перегляду постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; стадія виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів.

Ключові слова: провадження, адміністративне правопорушення, лікарські засоби, постанова, адміністративне розслідування, розгляд справи, перегляд постанови, виконання постанови.

В статье охарактеризованы производства по делам об административных правонарушениях в сфере оборота лекарственных средств и выделены их стадии и этапы. Так, из стадий производства по делам об административных правонарушениях автором выделены следующие: стадия административного расследования; стадия рассмотрения дела об административном правонарушении в сфере оборота лекарственных средств; стадия пересмотра постановления по делу об административном правонарушении в сфере оборота лекарственных средств; стадия исполнения постановления по делу об административном правонарушении в сфере обращения лекарственных средств.

Ключевые слова: производство, административное правонарушение, лекарственные средства, постановление, административное расследование, рассмотрение дела, пересмотр постановления, выполнение постановления.

The article describes the proceedings in cases of administrative violations in the field of drug circulation and outlines their stages and stages. Thus, the stages of proceedings in cases of administrative offenses are identified by the author as follows: the stage of administrative investigation; the stage of consideration of a case concerning an administrative offense in the field of medical treatment; the stage of reviewing the ruling in the case of an administrative offense in the field of medical treatment; the stage of execution of the ruling in the case of an administrative offense in the field of medical treatment.

Key words: *proceedings, administrative offenses, medicines, decree, administrative investigation, consideration of the case, revision of the resolution, execution of the ruling.*

Вступ. Протягом останніх років в Україні спостерігається значне загострення проблем у сфері обігу лікарських засобів і зростання кількості правопорушень, які вчинюються у сфері обігу лікарських засобів, що створює безпосередню загрозу генофонду нації, забезпеченню правопорядку, національній безпеці країни загалом [1]. Намагаючись розробити та запровадити нові пріоритетні заходи, які б дали змогу на державному рівні ефективно протидіяти правопорушенням у сфері обігу лікарських засобів, Україна, відповідно до взятих на себе міжнародних зобов'язань, мала б використовувати весь потенціал правових засобів, зокрема, адміністративного примусу, який реалізується у процесі здійснення проваджень у справах за правопорушення у сфері обігу лікарських засобів. Проте очевидним є факт, що чинне адміністративно-деліктне законодавство ще недостатньою мірою вирішує цю проблему [2, с. 26].

Постановка завдання. Важливим моментом у реалізації адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері обігу лікарських засобів, встановленої нормами матеріального права, є дотримання правової процедури, яка встановлюється нормами процесуального права. Тож притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили правопорушення у сфері обігу лікарських засобів, здійснюється у формі провадження у справах про адміністративні правопорушення, яке регламентовано Кодексом України про адміністративні правопорушення. У зв'язку з цим виникає необхідність у додатковому з'ясуванні деяких теоретичних питань, пов'язаних з особливостями провадження у справах про адміністративні правопорушення, визначення його взаємозв'язку з адміністративним процесом та іншими видами провадження в цій сфері.

В юридичній науці проблематику щодо особливостей лікарських засобів у сфері обігу лікарських засобів розробляли такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як Н.О. Ветютнева, Н.В. Волк, С.Г. Убогов, О.В. Кузьменко, В.К. Колпаков, Г.Г. Пилипенко, А.П. Радченко, М.В. Римар, О.Г. Стрельченко, Л.О. Федорова та інші. Водночас проблемі створення лікарських засобів приділено недосить уваги, що, у свою чергу, свідчить про своєчасність і важливість обраної теми наукової статті.

Результати дослідження. Відповідно, виникає необхідність дослідження особливостей проваджень у справах за правопорушення у сфері обігу лікарських засобів, які сьогодні не повною мірою досліджені науковцями.

Саме тому з метою вирішення цього питання щодо з'ясування особливостей проваджень у справах за правопорушення у сфері обігу лікарських засобів необхідно дослідити такі правові категорії, як «адміністративне провадження», «провадження у справах про адміністративні проступки» та «провадження у справах за правопорушення у сфері обігу лікарських засобів».

Однією з найважливіших особливостей адміністративного процесу є значно ширше порівняно з кримінальним і цивільним процесом коло охоплених суспільних відносин. Ці відносини реалізуються за допомогою адміністративних проваджень, під якими В.Б. Авер'янов розумів сукупність окремих проваджень, кожне з яких становить певну

єдність послідовно здійснюваних дій і процедур, спрямованих на розгляд і вирішення індивідуально-конкретних (адміністративних) справ [3].

В.К. Колпаков під «адміністративним провадженням» розуміє адміністративно-процесуальну діяльність (сукупність процесуальних дій) компетентного суб'єкта, що здійснюється у межах конкретної адміністративної справи [4, с. 277].

О.В. Кузьменко детермінує «адміністративне провадження» як вид адміністративного процесу, який об'єднує послідовно здійснювані уповноваженим суб'єктом (публічною адміністрацією) процесуальні дії щодо розгляду та вирішення індивідуальних справ [5, с. 130].

Треба зазначити, що О.В. Кузьменко акцентує увагу в зазначеній детермінанті адміністративного провадження на нерозривності адміністративного процесу та адміністративного провадження. Ми поділяємо думку науковця в тому, що провадження є невіддільною частиною адміністративного процесу, зосереджуючи увагу на тому, що провадження і є його процесуальним складником. Безпосередньо у процесі провадження у справі з'ясовується вина чи невинуватість, раціональність і можливість застосування заходів адміністративної відповідальності тощо.

Це означає, що конкретне адміністративне провадження, зокрема, у сфері обігу лікарських засобів, є складовою адміністративного процесу, врегульованого адміністративно-процесуальними нормами [3, с. 479].

Треба зазначити те, що критерієм поділу адміністративного процесу на окремі види проваджень є наявність своєрідних субструктурних процедур, дотримання яких є обов'язковим у конкретному провадженні, а також характер індивідуально-конкретних управлінських справ, що показує їх найбільш суттєві властивості та особливості. Цей критерій зумовлює особливості того чи іншого виду провадження, оскільки кожне провадження має на меті встановлення чіткого порядку розгляду і вирішення конкретної категорії управлінських справ. Наприклад, порядок розгляду звернень громадян суттєво відрізняється від дисциплінарного провадження тощо.

Кожне адміністративне провадження є системою норм, що регламентують порядок розгляду і вирішення тих чи інших груп управлінських справ. Отже, воно є дещо самостійним адміністративно-процесуальним правовим інститутом.

У науці адміністративного права немає єдиної думки щодо видів адміністративних проваджень. Саме тому пропонуємо їх розглянути.

О.В. Кузьменко виділяє такі *види адміністративних проваджень*: нормотворчі; заохочувальні; контрольно-наглядові; дозвільні; реєстраційні; за скаргами фізичних та юридичних осіб; у справах про адміністративні проступки; в адміністративному суді (адміністративно-судочинські провадження) тощо.

Загалом, класифікувати адміністративні провадження можна за різними критеріями (підставами): 1) *залежно від характеру індивідуально-конкретної (адміністративної) справи* можна виділити такі: – неюрисдикційні адміністративні провадження; – юрисдикційні адміністративні провадження; 2) *відповідно змісту діяльності, яку виконує публічна адміністрація її посадові та службові особи, виділяють такі*: – адміністративно-процедурні провадження (управлінські; щодо надання адміністративних послуг та за зверненнями громадян); – адміністративно-деліктні провадження; – адміністративно-судочинські провадження [6].

Поділ адміністративних проваджень відображає об'єктивну потребу суспільного поділу праці й спеціалізації діяльності суб'єктів, уповноважених здійснювати таку діяльність. При цьому виділення конкретних проваджень у рамках адміністративного процесу пов'язане з необхідністю регулювання певних, якісно однорідних адміністративно-процесуальних правовідносин, у нашому випадку щодо правовідносин у сфері обігу лікарських засобів [3].

Саме тому необхідно дати характеристику одному з видів провадження: це «*провадження у справах про адміністративні проступки*», яке є родо-видовою категорією щодо «*адміністративного провадження у справах за правопорушення у сфері обігу лікарських засобів*».

О.В. Кузьменко під «*провадженням у справах про адміністративні проступки*» розуміє нормативно-врегульовану діяльність повноважних суб'єктів щодо застосування адміністративної відповідальності за скоєний адміністративний проступок, а також запобігання адміністративним правопорушенням [7, с. 432–433].

В.К. Колпаков стверджує, що «*провадження у справах про адміністративні правопорушення*» – це особливий різновид адміністративного процесу, який значною мірою врегульований правовими нормами, що сконцентровані в розділах IV та V Кодексу про адміністративні правопорушення (глави 18–33) [8].

Т.О. Коломоєць і С.М. Алфьоров визначають «*провадження у справах про адміністративні правопорушення*» як особливий вид процесуальної діяльності, врегульовану нормами адміністративно-процесуального права діяльність уповноважених органів, яка спрямована на притягнення до адміністративної відповідальності осіб, що вчинили адміністративні правопорушення [9; 10].

Відповідно, із зазначеної детермінанти можна визначити основні ознаки провадження у справах про адміністративні правопорушення, а саме: особливий вид процесуальної діяльності, яка врегульована нормами адміністративно-процесуального права; наявність особливого суб'єкта, тобто уповноважених органів та їх посадових і службових осіб; метою діяльності є притягнення до адміністративної відповідальності осіб; особливістю є наявність вчинення адміністративного проступку.

Ю.П. Битяк зазначає, що «*провадження у справах про адміністративні правопорушення*» визначається як низка послідовних дій уповноважених органів (посадових осіб), а в деяких випадках інших суб'єктів, які згідно з нормами адміністративного законодавства здійснюють заходи, спрямовані на притягнення правопорушників до відповідальності й забезпечення виконання винесеної постанови [11, с. 220].

Зазначена характеристика цієї категорії, наданої Ю.П. Битяком, звертає увагу безпосередньо на визначених діях та їх послідовності, результатом яких є притягнення правопорушників до адміністративної відповідальності, виконання відповідного рішення та виконання винесеної постанови.

Є також інші погляди щодо розуміння правової категорії «*провадження у справах про адміністративні правопорушення*».

Доцільно зазначити також те, що «*провадження у справах про адміністративні правопорушення*» розглядається як особливий різновид адміністративного процесу.

М.В. Ковалів «*провадження у справах про адміністративні правопорушення*» визначає як правовий інститут, у рамках якого регулюються процесуальні адміністративно-деліктні відносини і забезпечується вирішення адміністративних справ, а також запобігання адміністративним правопорушенням [7, с. 244].

Відповідно до зазначеного трактування, дозволимо собі не зовсім погодитися з автором, а саме щодо таких моментів: по-перше, у визначенні взагалі не згадується нормативна частина цього провадження; по-друге, автором зазначається, що у межах цього провадження вирішуватимуться адміністративні справи. При цьому виникає питання, яким чином адміністративні справи щодо здійснення адміністративного судочинства можуть вирішуватися в рамках провадження про адміністративні правопорушення.

Здійснивши ґрунтовну характеристику поняття «*провадження у справах про адміністративні правопорушення*», вважаємо за доцільне запропонувати авторську детермінанту «*провадження у справах про адміністративні правопорушення*», під яким необхідно розуміти нормативно врегульовану діяльність суб'єктів публічної адміністрації, що уповноважені застосовувати адміністративну відповідальність відповідно до чинного законодавства за скоєний адміністративний проступок, метою якої є запобігання, попередження та припинення правопорушень.

Доцільно визначити ознаки провадження у справах про адміністративні правопорушення, а саме: нормативно врегульована діяльність суб'єктів публічної адміністрації; виникає у зв'язку із вчиненням проступків; визначене законодавством коло суб'єктів, яке на-

ділене повноваженнями щодо застосування адміністративної відповідальності; можливість застосування заходів державного примусу зумовлює високий ступінь формалізації процесу; метою провадження є запобігання, попередження та припинення правопорушень; безпосередня реалізація заходів адміністративної відповідальності тощо.

Аналіз законодавства України дає змогу виділити два види провадження у справах про адміністративні правопорушення: *звичайне та спрощене*. *Звичайне* здійснюється в більшості справ і детально регламентовано чинним законодавством. Воно передбачає складання протоколу: визначає зміст, запобіжні заходи і порядок їх застосування; права та обов'язки учасників провадження; порядок розгляду справ; факти, обставини, що є доказами. *Спрощене провадження* застосовується щодо невеликої кількості правопорушень, прямо передбачених ст. 258 КУпАП. Таке провадження характеризується мінімумом процесуальних дій та їх оперативністю. Протокол про правопорушення не складається, посадова особа, що виявила правопорушення, приймає і виконує рішення про накладання і стягнення (штрафу або ж попередження). У разі стягнення штрафу порушникові видається квитанція про його сплату. Оформлення попередження здійснюється шляхом вручення або письмового попередження за встановленою формою, або усного попередження [12]. Однак аналіз складів адміністративних проступків, що вчиняються у сфері обігу лікарських засобів, дає змогу зробити висновок, що всі справи про адміністративні проступки у вказаній сфері (за винятком статті 44 КУпАП) будуть розглядатися виключно в порядку звичайного провадження.

Треба зазначити, що основними завданнями провадження у справах про адміністративні правопорушення є такі: своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її точно відповідно до закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності [13, с. 34].

Це означає, що конкретне адміністративне провадження, зокрема, у сфері обігу лікарських засобів, є складовою адміністративного процесу, врегульованого адміністративно-процесуальними нормами, та є видовою складовою провадження у справах про адміністративні правопорушення. Саме тому назріла необхідність дослідження *провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері обігу лікарських засобів*.

Тому індивідуалізація розгляду конкретних адміністративних справ у сфері обігу лікарських засобів розкриває особливості провадження, публічний зміст правових відносин між публічними органами та організаційно їм не підпорядкованими юридичними особами, суб'єктами підприємницької та господарської діяльності, громадянами у процесі створення, виготовлення, реєстрації та утилізації лікарських засобів [12, с. 113].

Доцільно зазначити, що провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері обігу лікарських засобів, як і будь-яке провадження, здійснюється у відповідній послідовності, як низка взаємопов'язаних процесуальних дій, спрямованих на реалізацію норм матеріального права щодо адміністративної відповідальності за вчинені правопорушення [14, с. 448]. Такі продовжувані дії в науці адміністративного права за їхнім характером, спрямованістю, завданнями, особами, які їх здійснюють, процесуальними рішеннями та їхнім процесуальним оформленням прийнято об'єднувати у відповідні *стадії* [15, с. 544].

Висновки. Аналізуючи зміст і структуру процесуальної частини Кодексу України про адміністративні правопорушення, можна дійти висновку, що провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері обігу лікарських засобів як видова категорія адміністративного провадження у справах про адміністративні правопорушення складається з основних і факультативних стадій та етапів, а саме: 1) стадії адміністративного розслідування, що передбачає такі етапи: порушення справи про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; встановлення всіх обставин справи про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; процесуальне оформлення результатів розслідування адміністративного правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; направлення матеріалів для розгляду за підвідомчістю; 2) стадія розгляду справи про адміністратив-

не правопорушення у сфері обігу лікарських засобів, що передбачає такі етапи: підготовку справи про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів до розгляду; складання протоколу про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; заслуховування справи про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; винесення постанови щодо адміністративного правопорушення у сфері обігу лікарських засобів та доведення її до відома; 3) як факультативна стадія є стадія перегляду постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів, що передбачає такі етапи: оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; перевірка законності постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; винесення та реалізація рішення у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів; 4) стадія виконання постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів, що передбачає такі етапи: звернення постанови у справі про адміністративне правопорушення у сфері обігу лікарських засобів до виконання та безпосереднє її виконання тощо.

Список використаних джерел:

1. Підсумки роботи Державної інспекції з контролю якості лікарських засобів за I півріччя 2009 р. URL: <http://www.moz.gov.ua/ua/main/press/?docID=13205>.
2. Алексєєв О.Г. Становлення та розвиток нормативно-правового регулювання адміністративної відповідальності за правопорушення у фармацевтичній сфері. *Адвокат*. 2010. № 10. С. 26–29.
3. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2-х т.: Т. 1. Загальна частина / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ : Ін Юре, 2005. 584 с.
4. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 548 с.
5. Кузьменко О.В., Гуржій Т.О. Адміністративно-процесуальне право України : підручник / за ред. О.В. Кузьменко. Київ : Атіка, 2008. 416 с.
6. Адміністративне право. Загальна частина (Альбом схем) : навч. посібник / О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, М.В. Плугатир, М.В. Співак. Київ : «Центр учбової літератури». 2015. 232 с.
7. Курс адміністративного права України : підручник / за ред. О.В. Кузьменко. 3-є вид., допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 904 с.
8. Колпаков В.К. Адміністративне право України : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 544 с.
9. Алфьоров С.М. Адміністративне право. URL: http://pidruchniki.ws/15431216/pravo/provadhennya_spravah_pro_administrativni.
10. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. д-ра юр. наук, проф. Т.О. Коломоєць. Київ : Істина, 2008.
11. Адміністративне право України : підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; за ред. Ю.П. Битяка. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
12. Адміністративна відповідальність та провадження у справах про адміністративні правопорушення : навч. посібник / О.В. Кузьменко, М.В. Плугатир, І.Д. Пастух, О.Г. Стрельченко; за заг. ред. О.В. Кузьменко. Київ : «Центр учбової літератури». 2016. 388 с.
13. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України. Київ : Українська академія внутрішніх справ, 1995. 78 с.
14. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
15. Кодекс України про адміністративні правопорушення: наук.-практ. коментар / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін.; 2-е вид. Київ : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. 655 с.

